

**Episcopia Română Unită cu Roma,
Greco-Catolică, de Oradea Mare**

Mihai Pavel 4,
410210 Oradea
Tel: 0259/436492
Fax: 0259/430509
episcop@egco.ro
www.egco.ro

**Universitatea Babeș-Bolyai
Facultatea de Teologie Greco-Catolică**

**Departamentul de teologie greco-catolică
Oradea - Parcul Traian 20, 0259/416.953**
gctoradea@ubbcluj.ro gct.ubbcluj.ro

**Seminarul Teologic Greco-Catolic
Sfinții Vasile, Grigorie și Ioan**

Parcul Traian 20,
410044 Oradea
Tel: 40/765/617.002
[seminaroradea@
yahoo.com](mailto:seminaroradea@yahoo.com)

Simpozion internațional desfășurat sub egida *Școlii Ardelene*

Martirii, reconciliere și unitate

**Oradea
13 – 15 octombrie 2022**

JOI / THURSDAY 13.10.2022	
10,00-10,15	<p style="text-align: center;">Cuvânt de deschidere / Welcome speech</p> <p>PS Virgil, episcopul Eparhiei Greco-Catolice de Oradea Mare Sorin Marțian, prodecanul Facultății de Teologie Greco-Catolică</p>
10,15-10,30	<p>Pavol DANCÁK</p> <p style="text-align: center;"><i>Martyrdom and Imitatio Cristi</i></p> <p style="text-align: right;">Prešovská univerzita v Prešove</p>
10,30-10,45 online	<p>Marek REMBIERZ</p> <p style="color: #00a0e3;"><i>Martyrdom - humanity – ecumenism. Toward an anthropological-axiological recognition of the theology of unity and witness of life</i></p> <p style="text-align: right;">Uniwersytet Śląski w Katowicach</p>
10,45-11,00	<p>Jurij POPOVIČ</p> <p><i>Presov Sobor – Public Proclamation of Greek-Catolics Persecution in Slovakia. Legal Aspects</i></p> <p style="text-align: right;">Prešovská univerzita v Prešove</p>
11,00-11,15 online	<p>Robert ROSA</p> <p style="color: #00a0e3;"><i>Blessed martyr Priest Emilian Kovch [Омельян Ковч] – „parish priest of Majdanek” and patron of the Greek Catholic clergy</i></p> <p style="text-align: right;">Prešovská univerzita v Prešove</p>
11,15-11,45	<p style="text-align: center;">conversatorium & coffe break</p>
11,45-12,00	<p>Ionuț Cătălin BLIDAR</p> <p style="color: #00a0e3;"><i>Amintirea morții - cheie a vieții împlinite și poartă a Împărăției lui Dumnezeu</i></p> <p style="text-align: right;">Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca</p>
12,00-12,15 online	<p>Alberto CASTALDINI</p> <p style="color: #00a0e3;"><i>La via di Gesù: via di liberazione dal potere delle tenebre</i></p> <p style="text-align: right;">Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca</p>
12,15-12,30	<p>Valeriu MEDIAN</p> <p style="text-align: center;"><i>Prețul credinței – dublă pedeapsă</i></p> <p style="text-align: right;">Episcopia Greco-Catolică Sfântul Vasile cel Mare de București</p>
12,30-12,45	<p>Sergiu SOICA</p> <p style="text-align: center;"><i>Episcopul Valeriu Traian Frențiu în dosarele Securității</i></p> <p style="text-align: right;">Eparhia de Lugoj</p>
12,45-13,15	<p style="text-align: center;">conversatorium & coffe break</p>
17,00– 17,45	<p style="text-align: center;">Lansare de carte / Book launch</p> <p>Silviu Sana, Tiberiu Alexandru Ciorba, Traian Ostahie <i>Seminarul Tinerimii Române Unite din Oradea, vol. I-III</i> prezintă PS Virgil Bercea, Silviu Sana</p> <p>Alexandru Buzalic <i>Anthropos</i> Prezintă I. M. Popescu</p> <p>Niculai Vișovan, <i>Din activitatea religioasă, cultural-științifică, istorico-socială a călugărilor bazilitani români</i>. Ediție îngrijită de Cornel Tatai-Baltă și Anca Elisabeta Tatai Prezintă: Alexandru Buzalic</p>
17,45-18,00	<p style="text-align: center;"><i>Pauză</i></p>
18,00-18,45	<p>Ioan Marius BUCUR</p> <p style="text-align: center;"><i>Politicele memoriei în România postcomunistă. Rolul Bisericilor</i></p> <p style="text-align: right;">Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca</p> <p style="text-align: center;">Conversatorium</p>

--

VINERI / FRIDAY 14.10.2022	
09,00-09,15	George Octavian PLEȘA <i>Martiriul doctorilor fără de arginți în primele secole ale creștinismului</i>
09,15-09,30 online	Anton RUS Primejdia și privilegiul martiriului azi Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
09,30-09,45	Iosif BISOC <i>Martir și martiraj în paginile Sfintei Scripturi</i> Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
09,45-10,00	Lucian DÎNCĂ <i>Pr. Ioan-Liviu Leluțiu în „Dosarele” Securității comuniste</i> Universitatea din București
10,00-10,30	conversatorium & coffe break
10,30-10,45	Ovidiu Augustin GHITTA <i>Zenovie Pâclișanu și lumile prin care a trecut</i> Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
10,45-11,00	Cristian BARTA <i>Fundamentele cristologice și implicațiile ecleziologice ale dimensiunii ecumenice ale martiriului</i> Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
11,00-11,15	Doru FER <i>Chemare, misiune, jertfă și martiriu. Sfântul Apostol Pavel – portalul prin care neamurile l-au cunoscut pe Hristos</i> Universitatea din Oradea
11,15-11,30	Vasile MUSCĂ <i>Titlu rezervat</i> Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
11,30-12,00	conversatorium & coffe break
12,00-12,15	Gabriela BLEBEA-NICOALE <i>Să mor eu pentru ceilalți sau să moară ceilalți pentru mine. Considerații asupra diferenței dintre un martir și un dictator</i> Universitatea din București
12,15-12,30	William BLEIZZIFER <i>Cauzele sfinților: câteva aspecte procedurale</i> Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
12,30-12,45	Lucian TURCU <i>Atitudinea Bisericii greco-catolice față de ceremonia încoronării suveranilor României de la Alba Iulia de acum un veac</i> Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
12,45-13,00	Cristina Liana PUȘCAȘ <i>Suferințele carcerale ale preoților din Eparhia Greco-Catolică de Oradea</i>
13,00-13,30	conversatorium & coffe break

17,00- 17,15	Florin TOMOIOAGĂ <i>Părintele Gheorghe Calciu Dumitreasa – martor al adevărului</i> Universitatea din Oradea
17,15- 17,30	András SZABOLCS <i>Martiriul în disputa dintre Sfântul Augustin și donatism</i> Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
17,30- 17,45	Raimondo-Mario RUPP <i>Martiriul episcopului Ioan Bălan</i> Eparhia de Lugoj
17,45- 18,00	Cristian BĂLĂNEAN <i>Răspunsuri tomiste la două opțiuni morale (extreme): martiriul și apărarea propriei vieți</i> Centrul de Studii și Cercetări de Frontieră în Teologie
18,00- 18,30	conversatorium & coffe break
18,30- 19,15	Lansare de carte / Book launch V. Cristea, A. Șuteu, M. Pușcaș <i>Personalități ale Universității Babeș-Bolyai. Alexandru Borza</i> Prezintă: Maria Țenchea Călin Ioan Dușe <i>Imperiul roman și creștinismul în timpul sfântului Ignatie Teoforul, episcopului Antiohiei</i> Călin Ioan Dușe <i>Mens sana in corpore sano</i> Prezintă Alexandru Buzalic

Sâmbătă / Saturday, 15.10.2022	
09,00-09,15	Marius-Marin NICOARĂ <i>Câteva reflecții despre postmodernism</i>
09,15-09,30	Mircea CRICOVEAN <i>Biserica primelor secole – între așezămintele civile și Legea Lui Dumnezeu</i>
09,30-09,45	Silviu SANA <i>Rectorii Seminarului Greco-Catolic din Oradea. Realizări și eșecuri (1850-1906)</i>
09,45-10,00	Lavinia Romina SOICA <i>Lucian Pintilie în dosarele Securității - de la rezistență la reconciliere</i>
10,00-10,30	conversatorium & coffe break
10,30-10,45	Traian OSTAHE <i>Contribuții la istoricul vieții și activității preotului Mureșan Dumitru</i>
10,45-11,00	Mihai MACI <i>Martiriul – între ideologie și anonim</i> Universitatea din Oradea
11,00-11,15	Alin VARA <i>Martirii ca revelare a Frumosului în lume: o interpretare teologică</i>
11,15-11,30	Daniela SOREA <i>Sfinți martiri în icoanele transilvănene pe sticlă</i> Universitatea Transilvania, Brașov
11,30-12,00	conversatorium & coffe break
Secțiunea I	
12,00-12,15	Daniela MACI <i>Cine sunt martirii zilelor noastre</i> Universitatea din Oradea
12,15-12,30	Andrei BERESCHI <i>Un martir al filosofiei: Giordano Bruno și melancolia</i> Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
12,30-12,45	Ioan F. POP <i>Iosif Vulcan – „omul deplin” al generozității literare</i>
12,45-13,00	Flavius-Leonard FLOREA <i>Scrisorile Fericitului Episcop martir Ioan Suceu, adresate Cardinalului Eugène Tisserant, cu ocazia acceptării misiunilor de episcop auxiliar și administrator</i>
13,00-13,30	conversatorium & coffe break

Secțiunea II	
12,00- 12,15	Antoni CHIFOR <i>Sensul mărturiei în Evanghelia după Ioan</i>
12,15- 12,30	Camelia Diana LUNCAN <i>Mărturia protestantă în timpul comunismului</i>
12,30- 12,45	Călin PAȚULEA <i>Jertfa Apostolului Paul înfrumusețează o viață consumată pentru Evanghelie: «Am luptat lupta cea bună...» (cf. 2 Tim 4, 6-8)</i> Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
12,45- 13,00	Daniel ȚUPLEA <i>Martiriu și identitate</i> Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
13,00- 13,30	conversatoriu & coffe break
Secțiunea I	
16,00- 16,15 online	Caleb Otniel Traian NECHIFOR <i>Așteptări legitime ale creștinului</i>
16,15- 16,30	Călin Ioan DUȘE <i>Saint Ignatius Theoforus, Bishop of Antioch, a Model of Martyrdom</i> Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
16,30- 16,45	Alexandru BUZALIC <i>Mecanismele procesului „Healing of memories” - diferențe și asemănări între România și Ucraina</i> Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
16,45- 17,00	Ionuț Mihai POPESCU <i>Identitate colectivă și individuală în cazul fericitilor martiri de la Tibhirine</i> Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
17,00- 17,30	conversatoriu & coffe break
<i>Închiderea lucrărilor</i>	
Secțiunea II	
16,00- 16,15	Carmen POTRA Există martiriu în post-modernitate? A alege „moartea bună” sau a duce crucea până la sfârșit
16,15- 16,30	Simona ZETEA <i>Când totul poate deveni liturghie. Interpelanta mărturie a moseniorului Vladimir Ghika</i>
16,30- 16,45	
16,45- 17,00	
17,00- 17,30	conversatoriu & coffe break
<i>Închiderea lucrărilor</i>	

Cristian BARTA

Fundamentele cristologice și implicațiile ecleziologice ale dimensiunii ecumenice ale martiriului

Conciliul Vatican al II-lea, în Constituția Lumen Gentium (nr. 15) și în Decretul Unitatis redintegratio (nr. 4), și-a exprimat recunoașterea și prețuirea pentru martirii din celelalte Biserici și confesiuni creștine, dar este meritul Sfântului Papă Ioan Paul al II-lea afirmarea acestei teme în dialogul ecumenic (Ut unum sint, nr. 83-84; Tertio millennio adveniente, nr. 37): comuniunea desăvârșită a sfinților martiri cu Hristos și între ei, anticipează și susține comuniunea imperfectă a comunităților creștine, inspirându-le pe drumul ecumenic. Prezentul articol are finalitatea de a analiza bazele teologice pe care se sprijină această interpretare a martiriului, precum și implicațiile sale ecleziologice.

Iosif BISOC

Martir și martiraj în paginile Sfintei Scripturi

Biserica creștină este plină de mărturisitori ai credinței pe care noi în numim simplu: martiri! Din acest punct de vedere găsim ca sursă principiaa a tăriei martirilor credința, iar aceasta își trage seva din paginile Sfintei Scripturi. Din primul capitol al Cărții *Genezei* și până la ultimul capitol al Cărții *Apocalipsului* găsim oameni de toate categoriile care și-a dat viața pentru crezul de-al urma pe Dumnezeu. În referatul de față propun o incursiune în paginile Sfintei Scripturi de unde vom extrage multe exemple și măririi de credință a martirilor din toate timpurile biblice.

Cătălin BLIDAR

Amintirea morții - cheie a vieții împlinite și poartă a Împărăției lui Dumnezeu

Martirii sunt oamenii care cu tărie intră pe poarta îngustă a Împărăției alegând să trăiască demn, să fie martorii valorilor în care cred. Cei șapte fericiți episcopi martiri ai Bisericii noastre ne arată că e posibil și în timpul de acum să punem mai presus de trecerea vremelnică speranța Veșniciei, să avem curajul de a lăsa să rodească în noi sămânța credinței care ne unește cu Dumnezeu. Ei se înscriu într-un șir ecumenic, în înțelesul cel mai complet. În toate culturile, timpurile și contextele bărbați și femei inspirați de Înțelepciunea creatoare au ales să își trăiască până la capăt viața ca dar mai presus de încercările și răul care macină existența umanității. Martiri, eroi, sfinți, înțelepți au reușit fiecare să sfideze moartea tocmai prin neîncetata pomenire a ei. Privind în față perisabilitatea naturii umane ei și ele au viețuit demn și au murit transfigurând realitatea imediată. Amintirea morții aduce surprinzător darul unei vieți ferice și oferă șansa de a nu capitula în fața răului.

Alexandru BUZALIC

Mecanismele procesului „Healing of memories” - diferențe și asemănări între România și Ucraina

Evenimentele nefaste ale istoriei sunt elemente traumatizante care își pun amprenta asupra indivizilor și lasă urme în societate pentru mai multe generații. Datorită faptului că de-a lungul istoriei teritoriilor multietnice au existat națiuni favorizate și altele persecutate de către liderii politici care au deținut puterea în timpul respectiv, conviețuirea comunităților este marcată de o memorie traumatică care se reflectă în structurarea vieții sociale, în cultura și spiritualitatea locuitorilor. Identitatea de grup se construiește pe unitatea etnică, lingvistică, de valori și, ca element forte care conferă o autoritate de ordin transcendent, apartenența la o confesiune sau religie specifică, de aceea Biserica, alături de liderii religioși legitimi au o poziție privilegiată în vindecarea memoriei traumatice și în reconcilierea dintre comunitățile umane. *Healing of Memories* este o metodă de reconciliere inițiată în ambientul ecumenismului protestant care a debutat în Africa de Sud după sfârșitul apartheidului, metodă extinsă pentru reconcilierea între comunitățile religioase, culturi și grupuri etnice din Irlanda de Nord, România, Bulgaria, Ungaria, Serbia, Bosnia și Herțegovina sau Norvegia. Conflictul actual din Ucraina, cu rădăcini istorice și evenimente catalizatoare recente, va adânci suferința și va mări separarea dintre locuitorii unor teritorii multietnice și pluri-confesionale, în viitor fiind nevoie de un proces de vindecare a memoriei care se va suprapune peste stresul post-traumatic post-combat, peste doliul generalizat și peste efortul reconstrucției psihice individuale și de grup dar și a reconstrucției economice a unor teritorii distruse. Experiența proceselor *healing of memories* și analiza asemănărilor și diferențelor dintre România și Ucraina poate să aducă o viziune despre viitor anticipând piedicile și oportunitățile procesului de construire a unei păci durabile.

Cuvinte cheie: Biserica, conflict, *healing of memories*, memorie traumatică, pace.

Alberto CASTALDINI

La via di Gesù Cristo: via di liberazione dal potere delle tenebre

La nostra esistenza è un percorso. La partenza è per tutti la stessa: la nascita come dono di Dio. Il tracciato di ogni sentiero individuale, prima nella famiglia poi nel mondo, si intreccia successivamente con quello degli altri, ma una sola via di verità e di vita resta da percorrere fino alla fine: la via di Gesù Cristo. Lungo quella strada si delinea il vero scopo del nostro cammino. Come ha detto Papa Francesco, credere, testimoniare Gesù significa accettare la strada che il Padre ha scelto per Lui: l'umiliazione. Nella Lettera ai Filippesi (2,7-9), san Paolo scrive che Dio esaltò suo Figlio, il quale "vuotò se stesso assumendo una condizione di servo, diventando simile agli uomini" e "umiliò se stesso facendosi obbediente fino alla morte, e a una morte di croce". Per questo, se non decidiamo, anche con difficoltà, di seguire la via di Gesù, che è strada di rinuncia al potere del mondo, via di sacrificio, anche di martirio per la redenzione, tradiremo quella coerenza di pensiero e azione nell'amore che ci fa discepoli di Cristo, diventando invece operatori più o meno consapevoli del principe di questo mondo (Gv 14,30).

Pavol DANCÁK

Martyrdom And Imitatio Christi

Martyrdom is the supreme witness to the truth of the faith, which extends even unto death. In Christianity, a believer is considered a martyr if he bears witness to the deceased and risen Christ, with whom he is united in love. The life of a martyr is lived in a

particular historical, social and cultural context in which the martyr is conformable to Christ. In this way, it concretizes the proclamation of the Gospel. Martyrdom narratives are not merely historical documents that reflect the practice of martyrdom, but texts that have potential of shaping the way of being of their readers in the world. The stories of the martyrs influenced and strengthened the faith of the early Christians and their beliefs about God, and therefore transformed Christian identity. This paper presents an analysis of martyrdom as a witness to the truth of faith, provides a critical look at the criteria of credibility, as well as explicates the relationship between martyrdom and Christian education, the essence of which is *imitatio Christi*.

Mučenictvo je najvyššie svedectvo o pravde viery, ktoré siaha až po smrť. V kresťanstve veriaci človek je považovaný za mučenika vtedy, ak vydáva svedectvo zosnulému a vzkriesenému Kristovi, s ktorým je spojený láskou. Život mučenika je prežitý v konkrétnom historickom, spoločenskom a kultúrnom kontexte, v ktorom mučeník sa pripodobňuje ku Kristovi. Takýmto spôsobom konkretizuje ohlasovanie evanjelia. Príbehy o mučeníctve nie sú len historickými dokumentmi, ktoré odrážajú prax mučeníctva, ale textami, ktoré pôsobia na formovanie spôsobu bytia svojich čitateľov vo svete. Príbehy o mučeníkoch ovplyvnili a posilnili vieru prvých kresťanov a ich presvedčenie o Bohu, a preto transformovali kresťanskú identitu. V článku predstavím analýzu mučeníctva ako svedectva o pravde viery, kritický pohľad na kritéria vierohodnosti, ako aj vzťah medzi mučeníctvom a kresťanskou výchovou, ktorej podstatou je *imitatio Christi*.

Marius CRICOVEAN

Biserica primelor secole - între asezămintele civile și Legea Lui Dumnezeu

Îngrădirea drepturilor unor ființe nu duce decât la o îndepărtare morală de Legea lui Dumnezeu. Libertatea constă în puterea omului de a nu fi sclavul nimănui, ci a fi în stare să înfrunte soarta de la egal la egal. Creștini sau păgâni, apropiați, prieteni sau dușmani, au gustat din cupa morții pe care autoritățile statale o întindeau tuturor celor care, într-un fel sau altul, nu ar fi fost de acord cu politica imperiilor.

Din viața social-economică a cetăților avem alte informații prețioase. Spre pildă, cetatea Niceea, viitoare gazdă a Părinților sinodali de la Sinodul I Ecumenic, în timpul împăratului Traian avea mulți cetățeni indiferenți la lucrurile publice și la nevoile comunității. Din cauza numărului mare de popoare migratoare, în sânul Imperiului Roman se va statornici o stare de nesiguranță care va duce pe plan social la un fenomen de blocaj financiar. Pentru a-și salva o parte din avere, proprietarii își vor tăinui resursele financiare în ascunzători. Impactul acesta va fi destul de puternic în tot imperiul, înregistrându-se o criză economică profundă. În această perioadă au loc unele mutații și la nivelul societății: aristocrația orășenească își va consolida puterea, coloniile nu-și vor mai putea părăsi domeniul pe care s-au stabilit (legarea de glie, de starea socială), sclavia devenind una din plăgile cele mai aspre ale acestei lumi.

Putem spune că atât administrația fiscală a Imperiului, cât și persoanele certe care legea în Imperiul Roman constituiau o gravă amenințare în ceea ce privește dreptul de proprietate al Bisericii asupra bunurilor sale. Chiar dacă, oficial, Biserica va primi dreptul să ființeze între celelalte religii, pentru ea resursele financiare constituiau o relație invers proporțională cu numărul celor care primeau botezul creștin. Cu alte cuvinte, cu cât creșteau numărul adeptilor religiei creștine, resursele financiare ale Bisericii deveneau mai restrânse.

Biserica, prin Sfinții Părinți, a reușit, preluând valorile autentice păgâne, să-și îmbrace mesajul său către lume într-o formă deosebită care, apoi, a ușurat lumii întregi să înțeleagă bogăția nesecată de învățătura duhovnicească pe care marii Dascăli au dăruit-o nouă tuturor.

Nu ușor a fost Bisericii să impună lumii noul mesaj lăsat ca sfântă moștenire de Domnul Iisus Hristos. A trebuit să-și impună crezul său, în primul rând chiar în mediul în care a început să ființeze, adică în mediul iudaic, ca, mai apoi, să ducă o luptă neînfricată în fața mișcărilor filosofice ale vremii cât și a păgânilor care nu au acceptat noua religie și, împotriva căreia, au declanșat crunte persecuții.

Doru FER

Chemare, misiune, jertfă și martiriu. Sfântul Apostol Pavel – portalul prin care neamurile l-au cunoscut pe Hristos

Personalitatea marcantă a Sfântului Apostol Pavel domină întreaga propagare a istoriei creștinismului primar, întrucât activitatea sa misionară a hotărât am putea spune definitiv calea spre care se va îndrepta peste veacuri noua învățătură a lui Hristos. „*Pavel, Apostol chemat și ales al lui Iisus Hristos...*” sunt cuvinte simple, dar care își fac loc cu prisosință în cartea veșniciei și pe filele istoriei ancestrale, cuvinte care rezumă viața, chemarea, misiunea, jertfa și martiriul, într-un cuvânt întreaga fapta plasmuitoare de veac nou a marelui misionar creștin.

Într-adevăr, el a fost apostolul cel ales și cel chemat la misiunea de a-L propovădui pe Hristos, așa precum enunța în prologul Epistolelor destinate noilor comunități creștine, înființate ca atâta trudă sau uneori chiar cu sacrificiul vieții. A mai fost și portalul prin care neamurile l-au cunoscut pe Hristos, vasul ales chemat ca să vestească și să împartășească tuturor comoara de viață și de înțelepciune dăruită omenirii prin Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu.

Fără pretenția de a fi exhaustiv, însă, dăluindu-i biografia, vom constata că viața sa a fost o jertfă curată, o jertfă deplină pe altarul apostoliei lui Hristos, jertfă dusă pînă la martiriu. El l-a cunoscut pe Hristos și în El a cunoscut dragostea lui Dumnezeu, prin care omul devine fiu după har al lui Dumnezeu, moștenitor al împărăției Lui. El a trăit numai în Hristos și prin Hristos. El a fost instrumentul, portalul prin care Mântuitorul nostru Iisus Hristos s-a făcut cunoscut între neamuri, a lucrat în lume și a cucerit lumea.

Cu toată alura de adevărat soldat al lui Hristos, Apostolul neamurilor a fost cel care a cântat domnia iubirii și a păcii adevărate între neamuri, la picioarele Crucii lui Hristos, pe care l-a slujit pînă la moarte. El, ca apostol al neamurilor, a fost cel care l-a propovăduit și l-a revelat pe Hristos neamurilor care se aflau în întuneric, reușind să facă cunoscută Evanghelia pînă la marginile pământului, după porunca Mântuitorului: „*Mergând învățați toate neamurile...*” (Mt. 28,19).

Multilateralitatea geniului paulin și-a pus amprenta pentru totdeauna asupra învățăturii Bisericii, iar din acest considerent el trebuie așezat în galeria celor mai mari misionari ai lumii. Viața lui a fost cel mai profund și magnific imn al iubirii lui Hristos și al iubirii de aproapele. Imnul acesta l-a înveșnicit nu numai pe filele de pergament ale Epistolei întâia către Corinteni, ci l-a scris cu sufletul lui, cu rănile lui, cu sângele și moartea lui, în cartea veacurilor, ca să strălucească mereu ca un luceafăr al zorilor peste vremelnicia vremilor și nestatornicia lucrurilor omenești.

Flavius-Leonard FLOREA

Scrisorile Fericitului Episcop martir Ioan Suci, adresate Cardinalului Eugène Tisserant, cu ocazia acceptării misiunilor de episcop auxiliar și administrator apostolic

În omilia din 7 aprilie 2008, ținută la Roma, în Bazilica *San Bartolomeo all'Isola Tiberina*, în cadrul pelerinajului în memoria martirilor secolului al XX-lea, Papa Benedict al XVI-lea a afirmat: „*În acest loc încărcat de memorie ne întrebăm: pentru ce acești frați ai noștri care au suferit martiriul nu au încercat să-și salveze cu orice preț binele de neînlocuit al vieții? Pentru ce au continuat să slujească Biserica, în pofda unor grave amenințări și încercări de intimidare? În această bazilică, [...] simțim cum răsună mărturia grăitoare a tuturor celor care, nu numai de-a lungul secolului al XX-lea, dar chiar de la începuturile Bisericii, au trăit iubirea și și-au oferit în martiriu viața lui Cristos*”.

Pe data de 2 iunie 2019, Sfântul Părinte Papa Francisc, îi proclama la Blaj, pe Câmpia Libertății, pe cei șapte Episcopi martiri ai Bisericii Greco-Catolice din România. În predica rostită, Papa Francisc sublinia: „*Îi avem în minte, în mod deosebit, pe cei șapte Episcopi greco-catolici pe care am avut bucuria să-i proclamăm Fericți. În fața persecuției aprige din partea regimului ei au dat dovadă de o credință și de o iubire exemplare pentru poporul lor. Cu mare curaj și tărie interioară, au acceptat să fie supuși la o dură detenție și la tot felul de cruzimi, decât să renege apartenența la iubita lor Biserică*”.

Fericitul Episcop martir Ioan Suci, unul din cei șapte Episcopi martiri, prin viața și mărturia sa, constituie pentru lumea prezentă o mărturie autentică în trăirea cu demnitate a acestor momente din istoria umanității, bulversată de minciună, violență, fanatism și ideologii.

Numirea sa ca Episcop Auxiliar de Oradea (29 mai 1940), cu foarte puțin timp înainte de Dictatul de la Viena (30 august 1940), și apoi Administrator Apostolic al Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Făgăraș (decret din 18 decembrie 1946), au constituit momente de grea încercare a sarcinilor primite din partea Bisericii. Scrisorile de mulțumire pe care le-a adresat Eminentei Sale Cardinal Eugène Tisserant, Secretar al Congregației pentru Bisericile Orientale, cu prilejul acceptării misiunilor încredințate, constituie puncte de reflecție pentru înțelegerea vocației noastre creștine: „*non ad Ecclesiae principatum, sed ad Ecclesiae servitatem nos venisse existimus*”. *Simt în mod teribil acest adevăr. Mă simt „vinctus Christi”.* *L-am rugat pe Domnul ca nimeni să nu disprețuiască tinerețea mea*” (Scrisoare de mulțumire adresată Cardinalului Eugène Tisserant, 17 iulie 1940).

Caleb NECHIFOR

Așteptările pertinente ale creștinului autentic în contextul revenirii Domnului Isus Hristos: martiraj și/sau pace?

Subliniem de la început că prezentul articol nu își propune a stabili în detaliu cronologia și nici profunzimea evenimentelor premergătoare revenirii lui Mesia, acestea vor putea fi identificate în mod clar doar în momentul în care vor avea loc.

Privitor la cele trei concepții tribulaționiste pre, post- și mid-tribulaționism putem afirma că fiecare dintre ele au la bază argumente biblice extrem de solide, însă, în același timp, fiecare în parte produce anumite dileme care nu sunt deloc ușor de soluționate. Prin analizarea evenimentelor escatologice în cadrul prezentului articol intenționăm a realiza în ce măsură îi așteaptă pe creștinii autentici martirajul și în ce măsură vor avea parte de pace.

Marius-Marin NICOARĂ

Câteva reflecții despre postmodernism

Postmodernismul nu acceptă alte surse ale cunoașterii decât percepția individuală sau construcția conceptuală și lingvistică a unui grup social, în sensul în care omul construiește realitatea în propria sa minte. Limbajul postmodernist nu conține referiri la adevăruri universale, toate sunt subiecte ale interpretării sau reinterpretării. Pentru această perspectivă nu există vreo cunoaștere care să poată fi numită adevăr. Totul se află doar la nivelul construcției și/sau manipulării limbajului și a consensului.

Unii autori postmoderniști consideră că cei care afirmă existența realității și a adevărului sunt de fapt niște doritori de/și posesori de putere și care „pretind” doar că sunt în posesia secretelor adevărului, eticii sau frumosului. Această „pretenție” conform postmoderniștilor nu se poate susține. Nu există adevăr, etică sau frumos universale. Conform postmoderniștilor există o prezumtivă dorință de putere și abuz de putere în afirmarea și susținerea oricărui adevăr.

În cursul acestui studiu vă propun câteva scurte reflecții despre postmodernism.

Cuvinte cheie: postmodernism, subiectivism, realitate, adevăr, cunoaștere

Traian OSTAHE

Contribuții la istoricul vieții și activității preotului Mureșan Dumitru

Mureșan Dumitru s-a născut în 17 februarie 1915 în Bedeu, (Bihor). Școala primară o parcurge în satul natal și liceul „Emanuil Gojdu” din Oradea. Student al Facultății de Teologie Greco-Catolică din Oradea între anii 1933-1937. Pe timpul facultății a fost membru în comisia literară din cadrul Societății de lectură „Sfântul Ioan Gură de Aur” (1933-1934); vice- președintele Societății de lectură „Sfântul Ioan Gură de Aur” și membru în comisia de critică II a societății (1935-1936); președintele comisiei critice I a Societății de lectură „Sfântul Ioan Gură de Aur” (1936-1937). S-a căsătorit cu Cosma Silvia (20 august 1939) și a fost hirotonit preot în 8 septembrie 1939. Ca preot a fost administrator parohial în Sighetul Silvaniei (1939); paroh în Uileacu de Beiuș (1939-1946); paroh în Craidorolț (1946-1948); preot Oradea (1948). În perioada de început a persecuției a stat ascuns în Craidorolț (1948-1950), după care s-a stabilit în Oradea (din 1953). A fost arestat pentru uneltire în 25 aprilie 1959 și condamnat la 20 de ani de închisoare. Încarcerat la data de 24 aprilie 1959 și a fost eliberat la data de 2 august 1964, bucurându-se de decretul de grațiere nr. 411/1964. A trecut prin mai multe penitenciare: 21 decembrie 1959 Jilava; 9 ianuarie 1960 Periprava; 28 iunie 1963 revine la Jilava iar în 17 iulie 1963 este transferat la Gherla; a suferit 5 ani și 3 luni în detenție. După eliberare a fost funcționar Oradea (1964-1974). S-a pensionat în anul 1974 și s-a implicat în reorganizarea Episcopiei de Oradea (1990). A decedat în 27 aprilie 2002.

Valeriu MEDIAN

Prețul credinței – Dublă pedeapsă

Studiu de caz despre modalitatea prin intermediul căreia Securitatea a pedepsit arhieriei catolici și prin înstrăinarea însemnelor arhieresti. „Jeșirea la lumină” fenomen istoric consumat în circumstanțele controversate și puțin elucidate ale momentului Decembrie

1989 a facilitat revirimentul istoriografic, cu precădere accesul la informațiile vizând interstițiul temporal cuprinzând perioada totalitarismului comunist. Dictatura proletariatului, victoria socialismului la orașe și sate, înfrățirea muncitorilor cu țărâna, debarcarea regimului burghezo-moșieresc, abolirea monarhiei și proclamarea republicii, reforma învățământului și cea agrară au reprezentat tot atâtea etape care, parcă în contrast cu accepțiunea lor semantică, au diseminat ură, minciună și suferință cumplită. Evident că un asemenea amalgam de „înnoitoare cuceriri“ trebuia să cuprindă și segmentul cultelor, asociațiilor ori a denominațiilor religioase, pentru că între primele măsuri legislative operate, cu pretenție de act reparatoriu, a fost modificarea regimului general al cultelor religioase din România. Obiectiv, acum se cunoaște că toate cultele au fost, fără excepție, sub vigilența supraveghere a diferitelor structuri/palieri administrative ale puterii statale. Unele dintre aceste organisme erau preluate de la anterioarele regimuri politice autoritare. La momentul preluării puterii în stat au servit în cadrul Direcției Supraveghere și Control din Ministerul Cultelor. Această structură organizatorică a funcționat până în anul 1977. Din dispoziția conducerii superioare a partidului comunist, atunci a apărut noua structură faimosul Departament al Cultelor în care funcționarii, omnipotenții urmași ai împunătorilor de culte, ulterior inspectori teritoriali de culte, dublau practic ierarhia ecleziastică, în primul rând și, de cele mai multe ori, aveau ultimul cuvânt în soluționarea problematicii din sfera spirituală. În aceste circumstanțe, lesne de înțeles că existența unei alte căi funcționale a vreunui cult religios nici măcar nu era luată în calcul. „Tertium non datur“ era cuvântul de ordine și, pe cale de consecință, fie se accepta linia partidului muncitoresc din România, fie consecințele erau impredictibile. Așa după cum s-a întâmplat s-a ajuns la scoaterea în afara legii a cultului nedispus să accepte compromisuri. Este bine cunoscutul caz al Bisericii Române Unite cu Roma, Biserica Greco-Catolică. A cunoscut experiența dramatică a existenței în ilegalitate, în catacombe, prin efectele decretului nr. 358 din 1948. Fără a intenționa vădit o abordare viciată de partizanat confesional, ce ar putea fi invocată dată fiind calitatea sacerdotală a autorului acestor rânduri, alegerea imaginii a doi arhiepiscopii români uniți și a unui ierarh romano-catolic pentru exemplificarea prețului „plății credinței prin dublă pedeapsă“ s-a impus prin analiza istorică. Accesarea documentelor, majoritatea provenind din Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, au reliefat că, probabil fără a se urmări ca obiectiv în sine, pedeapsa aplicată ierarhiei Bisericii Catolice din România pentru vina ne acceptării compromisului ștergerii identității cultice propus de puterea politică, a fost dublat și de dispariția irecuperabilă a unor obiecte de patrimoniu valoroase (precum cruci pectorale cu lanț și pietre prețioase și inele arhiericești). Iar pentru că toți cei trei episcopi evocați au mărturisit credința cu prețul vieții, murind la Sighet, pot concluziona că jertfa lor, dublată de pierderea bunurilor lumesti vremelnice n-a rămas întru totul nepedepsită. Parte dintre cei responsabili, cu precădere cei în a căror sarcină a căzut spolierea deținuților au plătit la rândul lor. E adevărat, un preț evident insignifiant raportat la responsabilitatea faptelor. Dar au plătit și aceștia.

Călin PAȚULEA

Jertfa Apostolului Paul înfrumusețează o viață consumată pentru Evanghelie: «Am luptat lupta cea bună...» (cf. 2 Tim 4, 6-8)

A doua scrisoare a lui Paul către Timotei este considerată în mod obișnuit a fi „testamentul spiritual” al Apostolului, deoarece sentimentul de încheiere a vieții apare în mai multe rânduri, cu indicii evaluative că, pe lângă faptul că este un bilanț, sunt valabile și ca testament. Secțiunea formată din vv. 6-8, este un mic fragment care evocă situația de rămas bun cu tonuri emoționale. Moartea nu este niciodată evocată direct, chiar dacă contextul nu lasă îndoeli: sunt folosite imaginile sacrificiului și plecării (cf. v. 6). Genul literar al discursurilor de rămas bun răsună, cu o privire spre trecut (cf. v. 7) și una spre viitor (cf. v. 8). Sfântul Paul și-a îndeplinit misiunea și dorește să obțină coroana meritată. Își vede apropiindu-se martiriul său asemenea săvârșirii unui sacrificiu, stare care îi facilitează trăirea acelor clipe cu bucurie în suflet, cu sentimentul împlinirii ministeriale, care-l face să fie învingător, pregustând momentul încoronării cu laurii acesteia. Își exprimă atitudinea față de moarte cu ajutorul a două imagini foarte interesante: «sunt oferit ca jertfă» (v. 6), jertfă de sacrificiu din iubire față de Dumnezeu și cea de a doua, «timpul plecării mele a sosit» (v. 6), asemenea unei corăbii care se reîntoarce în patrie. Apostolul, aflat acum în pragul eternității, aruncă o privire asupra trecutului său și rezumă, în câteva cuvinte, toată misiunea sa și fidelitatea cu care a îndeplinit-o, apoi privește viitorul și contemplă cu bucurie gloria care-l așteaptă. Cu ajutorul celor trei imagini din vv. 7-8, lupta, alergarea, coroana, reluate din domeniul sportiv al vremurilor respective și frecvent întrebuițate de Apostol, se subliniază aspectul athletic al creștinismului, o adevărată celebrare a credinței. «Am luptat lupta cea bună» (v. 7; cf. 1 Tim 6, 12), pentru apărarea și propagarea Evangheliei asemenea unui sportiv puternic (cf. 2 Tim 2, 5). «Am ajuns la capătul alergării» (v. 7b), adică lucrarea apostolică care i-a fost încredințată. Sfântul Paul folosește adesea aceste asemănări, împrumutate din jocurile publice, pentru a explica cum ar trebui să fie viața adevăraților ucenici ai lui Isus Hristos (cf. 1 Cor 9, 24-25). «Mi-am păzit credința» (v. 7c), adică am fost credincios în îndeplinirea îndatoririlor mele și mai ales în păstrarea depozitului adevărurilor Evangheliei (cf. 1 Tim 6, 20-21). Aceste sentimente ale Apostolului nu provin dintr-o atitudine, ci dintr-o conștiință bună și dintr-o speranță fermă. Apostolul, în calitatea sa de predicator, nu a trădat depozitul adevărului încredințat de Domnul.

George Octavian PLEȘA

Martiriul doctorilor fără de arginți în primele secole ale creștinismului

Din începuturile creștinismului, cei care prin conduita lor erau supuși unor prigoane din cele mai diverse, care de cele mai multe ori se terminau cu un sfârșit tragic. Credința a fost cea care i-a întărit și cu ajutorul căreia și-au putut îndeplini nu numai de vindecători și de mesageri ai credinței celor cărora se adresau.

Ioan F. POP

Iosif Vulcan – omul deplin al generozității literare

Iosif Vulcan a fost una dintre personalitățile remarcabile ale spiritualității românești din vremea sa, practicând un activism cultural în care s-a angajat total, cu o consecvență rar întâlnită în mediul scriitoricesc. Spirit iluminist și înflăcărat promotor literar, acesta a contrapus vicisitudinilor istorice redutele apărării limbii și ale creativității în diverse registre spirituale. De numele lui sînt legate mai ales două mari înfăptuiri care au marcat în moduri diferite evoluția ulterioară a întregii literaturi române: întemeierea revistei *Familia* și debutul lui Mihai Eminescu în paginile acesteia. La care se mai pot adăuga, printre alte activități colaterale, și preocuparea pentru constituirea unui teatru de expresie românească în Transilvania, unul care să pătrundă în toate straturile

sociale, dar și interesul pentru culegerea și valorificarea folclorului autohton. Dacă Mihai Eminescu a fost, după cum susținea filosoful Constantin Noica, „omul deplin al culturii românești”, cu siguranță putem afirma și despre Iosif Vulcan că a fost *omul deplin* al generozității literare. Generozitate care s-a concretizat în paginile revistei *Familia*, revistă născută din dorința patronului și editorului ei de a sprijini dezinteresat limba, literatura și cultura română. Timp de aproape patruzeci și doi de ani această revistă privată a devenit fermentul care a stimulat spiritualitatea românească în toate formele ei, făcând nu doar pedagogia bunelor practici ale vieții, adresându-se în special femeilor, publicând multe din condeiele acelei perioade, ci evidențiind și *panteonul* personalităților ei cele mai relevante.

Ionuț Mihai POPESCU

Identitate colectivă și individuală în cazul fericitilor martiri de la Tibhirine

În 1996, șapte călugări trapiști din Algeria au fost răpiți și decapitați în contextul războiului civil algerian (1991-2002). Fuseseră avertizați să plece, dar au ales să respecte regula ordinului și să rămână alături de sătenii musulmani din Tibhirine, configurându-și identitatea la profunzimea unde opozițiile dintre identitățile colective dispar și unde diferențele individuale potentează deopotrivă identitatea personală și întâlnirea cu *celălalt*. Perspectiva deschisă de testamentul spiritual al starețului Christian de Chergé, scris cu doi ani și jumătate înainte de răpirea sa, permite abordarea relației între identitatea colectivă și cea individuală dintr-o perspectivă complementară celei curente. Astfel, asumarea unei identități exterioare, duce la formarea personalității și a unui nucleu identitar, în timp ce urmărirea caracteristicilor considerate individuale, dezvoltă de fapt componenta comună a identității personale.

Marek REMBIREZ

Martyrdom - humanity – ecumenism. Toward an anthropological-axiological recognition of the theology of unity and witness of life

In connection with the work and achievements of the Second Vatican Council, the participating lay auditor Stefan Swieżawski (philosopher, historian of philosophy) was to state that the renewal of the Church was prepared "also by the sacrifice of those who died as martyrs in concentration camps, deported and tormented often in the most beautiful, period of life. It was also thanks to their sacrifice, accepted by God, that a conciliar spring came to the Church". This must have been a rather original statement, or at least not often seen at the time, since it was noted as revealing and thought-provoking.

The thought of the sacrifice of "those who died as martyrs in concentration camps," a thought expressed at the time of the Council, is also clearly close to the later discovery of martyrs for the faith in the 20th century, promoted by John Paul II.

The consistent development of a contemporary theology of martyrdom fused with axiological and anthropological reflection - undertaken also on the basis of the Greek Catholic experience in the 20th century - was repeatedly and emphatically advocated by John Paul II: "[...] the Church has once again become the Church of martyrs. [...] This witness must not be forgotten. [...] In our century, the martyrs have returned. And they are often unknown martyrs [...]" (Tertio millennio adveniente, no. 37). According to John Paul II, Christian martyrs in the 20th century, as witnesses to the truth, are both universal witnesses to humanity and expressive witnesses to the fundamental unity of Christians: "the witness given to Christ to the shedding of blood has become (in the twentieth century) the common heritage of Catholics, Orthodox, Anglicans and Protestants alike. [...] Perhaps most compelling is this ecumenism of the saints, the martyrs. *Communio sanctorum* speaks louder than divisions" (Tertio millennio adveniente, no. 37).

In his book *Memory and Identity*, John Paul II emphatically reminds us of the peculiarity of religious experience and the peculiarities of the theology of Central and Eastern Europe, which took shape during the struggle against totalitarian systems: "The theology that has developed in this part of Europe is not theology in the Western sense. It is more than theology in the strict sense. It is the testimony of life [...]. Speaking of these problems, however, we face a serious difficulty. Many aspects of them are often beyond the reach of speech". The peculiar "that something more" signaled here encounters what is "beyond the reach of speech." However, in spite of these linguistic difficulties in the accurate articulation of the data of experience, "that something more" should, according to the Pope's instructions, be properly recognized; such a task should be undertaken especially by theologians, so that the peculiarities of religious experience and the peculiarities of Central and Eastern European theology, as the Pope warns, "are not wasted." An essential element of "this something more" is, according to John Paul II, the testimony of the martyrs of the 20th century, a testimony that is a component of moral experience.

Raimondo-Mario RUPP

Martiriul episcopului Ioan Bălan

Episcop de Lugoj în perioada 1936-1959 – Ioan Bălan este unul dintre cei șapte episcopi greco-catolici martiri care au fost beatificați de Sfântul Părinte Papa Francisc la 2 iunie 2019 pe Câmpia Libertății de la Blaj. S-a născut la 11 februarie 1880 la Teiuș și a decedat la 4 august 1959 în domiciliu obligatoriu la Mănăstirea Ciorogârla. A traversat o perioadă istorică bogată în evenimente, dintre care amintim: dificultățile Primului Război Mondial, Unirea Transilvaniei cu România din 1918, cel de-al Doilea Război Mondial, urmat de greutățile cu care s-a confruntat Biserica Greco-Catolică din România și implicit persoanele care făceau parte din această Biserică.

Silviu SANA

Rectori ai Seminarului Greco-Catolic din Oradea. Realizări și eșecuri (1850-1906)

Istoria unei instituții nu poate fi marcată doar de aspectele pozitive care au ajutat la progresul acesteia și a membrilor ei, ci și de acele fapte care nu au produs un efect pozitiv asupra instituției. Astfel, aducând la lumina și „judecata istoriei” întregul complex de fapte, putem înțelege mai bine evoluția în timp și spațiu a instituției, în care factorul uman a însemnat atât părți pozitive, care au ajutat la progres, cât și părți negative, care au frânat sau stagnat bunul mers al lucrurilor din respectiva instituție. Pe acest principiu se construiește și prezentul studiu, care vorbește despre realizările și eșecurile rectorilor Seminarului Greco-Catolic din Oradea din perioada 1850-1906, fiind scoși în evidență, canonicii care au condus o perioadă mai îndelungată instituția Seminarului domestic din Oradea, așa cum au fost Iosif Papp-Szilagyi, Ioan Papp, Ioan Szabo și Augustin Lauran.

Danielea SOREA

Holy martyrs in Transylvanian glass painted icons

The spread of icons on glass in Transylvania is linked to the icon of the Mother of God in the church of the monastery at Nicula. The news that the icon shed tears turned the monastery into a regional pilgrimage center and the village of Nicula into one of icon painters at the end of the 17th century. Some of the painters later settled in Sebeș Valley, in Sibiu Borders, in Făgăraș County and in Bârsa County. Sold in the fairs near the icon makers' workshops, the glass painted icons filled the households of Romanian peasants in Transylvania. Naively and often clumsily painted, these icons have mediated the relationship of their hosts to the principal holy martyrs of Christianity. The glass painted icons signal the ease of the Romanian peasants to understand the purpose of the icon in supporting the faith.

Key words: glass painted icons, Transylvania, holy martyrs, faith

Robert ROSA

Blessed martyr Priest Emilian Kovch [Омельян Ковч] - "parish priest of Majdanek" and patron of the Greek Catholic clergy

Considering the issue of martyrdom, renewal and unity, it is worth recalling that the patron saint of the Greek Catholic clergy (as of April 24, 2009) is Blessed Martyr Priest Emilian Kovch [Омельян Ковч] (born August 20, 1884 in Kosmach, died March 25, 1944 at Majdanek as "parish priest of Majdanek"). As a volunteer - in 1919-1921 - he was a Ukrainian military chaplain. His silhouette was presented by Piotr Siwicki, historian and deacon of the Nativity of the Blessed Virgin Mary Greek Catholic parish in Lublin. In a sermon on Blessed Fr. Emilian Kovch, delivered on February 15, 2004 at the Roman Catholic Holy Family parish church in Lublin, he said this about this exceptional pastor: "[...] his father was a priest, his mother a priest's daughter. Emilian himself became a married priest, also his three sisters became married to Greek Catholic priests. Of Fr. Emilian Kovch's six children (three sons, three daughters), two sons were also ordained priests in the Greek Catholic Church. After studying in Rome and marrying Maria-Anna of Dobrzansky, Emilian Kovch was ordained a priest in 1911. After a brief period of work in Galicia, he volunteered for pastoral work among Ukrainian settlers in Bosnia, where he spent several years. He returned to Galicia and after three years as a curate, volunteered to join the Ukrainian Halych Army in 1919 as a military chaplain. He became famous for his courage, not only not shirking his priestly ministry in frontline conditions, but [...] carrying the wounded out from under enemy fire. Having been taken prisoner by the Bolsheviks, he and his comrades miraculously escaped from the barrels of machine guns, from the mass graves that had already been dug. Having returned to Galicia, in 1922 he took over the Greek Catholic rectory in Przemyślany, a district town near Lviv". In his intense and manifold activities as a Greek Catholic pastor, a special time was the period of World War II, when he actively helped Jews and for this help was arrested and imprisoned by the Germans, incarcerated in the Majdanek concentration camp, where he earned the nickname "pastor of Majdanek." "In a secret message from the camp, this is what he wrote to his family seeking his release: Don't waste your efforts, I can't leave here because I am needed. These unfortunate people, of whom there are thousands here, need me. I am their only consolation. To stay here is my duty - and I am happy...." .

Andras SZABOLCS

Martiriul în disputa dintre Sfântul Augustin și donatism

Epoca lui Augustin a fost una de tranziție: după edictul de la Milano biserica și-a câștigat libertatea, dar odată cu această schimbare a luat sfârșit persecuția creștinilor de către instituțiile statului roman, iar martiriul a devenit o memorie a trecutului. Existau grupuri fundamentaliste creștine care nu au acceptat noua poziție a bisericii, și au idealizat în mod fanatic exemplul martirilor. Acest conflict a luat o formă extremă în Africa de Nord prin disputa dintre donatiști și Sfântul Augustin, care a devenit mai reticent față de idealul martirilor. În această prezentare doresc să prezint cum a influențat donatismul poziția lui Augustin despre martiriu.

Lucian TURCU

Atitudinea Bisericii greco-catolice față de ceremonia încoronării suveranilor României de la Alba Iulia de acum un veac

Studiul nostru pune în lumină poziția episcopatului greco-catolic vizavi de festivitatea încoronării suveranilor Ferdinand I și Maria din 15 octombrie 1922. Monopolul Bisericii ortodoxe asupra ceremonialului religios al încoronării i-a pus pe ierarhii Bisericii unite într-o poziție delicată: ca reprezentanți ai unei Biserici românești, aceștia ar fi dorit să fie părtași la cele mai importante momente ale ineditelor sărbători naționale, însă disciplina Bisericii catolice, din a cărei mare familie eclezială făceau parte, interzicea concelebrarea sau asistența la serviciile religioase oficiate de acatolici. Refuzându-li-se dreptul de a organiza o ceremonie distinctă, paralelă cu cea celebrată de clerul ortodox, înalții ierarhi greco-catolici au fost prezenți doar la actul civil al încoronării, alături de o parte a episcopatului romano-catolic și de nunțul papal din România. Văzut ca un gest obsecvios de aliniere la poziția Partidului Național Român, ai cărui lideri au refuzat să ia parte la festivități, comportamentul episcopatului greco-catolic a fost puternic amendat de o parte a clasei politice și de o serie de personalități ale vieții publice românești. Modul în care înalțul cler greco-catolic și-a argumentat atitudinea, dar și culisele preparativelor întregului eveniment, a cărui desfășurare a fost în mod esențial remodelată la intervențiile reprezentantului Sfântului Scaun în România, constituie subiectul comunicării noastre, care introduce în premieră în circuitul istoriografic informații relative la tema abordată provenind în marea lor majoritate din diverse fonduri ale Arhivelor Secrete Vaticane

Alin VARA

Martirii ca revelare a Frumosului în lume: o interpretare teologică

„Răstigniți de forțele dezlănțuite ale răului, martirii din toate timpurile se dezvăluie ochilor noștri ca nenumărate reflecții ale Aceluia care, venit din veșnicie, a traversat toate granițele sociale, politice și metafizice ale acestei lumi. Totalitatea ermetică a cetății omului a fost deschisă de revelația Infinitului în lume. Logica sacrificării particularului, a concretului, a individului în favoarea generalului sau a ordinii politice și ontologice, a fost răsturnată de apariția în lume a unui Chip al iubirii, un *Gestalt*, o

Formă care, mai mult, s-a întors ca Mântuitor în dimineața Paștelui. Martirii sunt astfel manifestări ale Frumosului, ale Celui care este nesfârșit de *formosus*, Ființa pentru care Celălalt nu este o amenințare, ci un motiv de sărbătoare.”

Simona ZETEA

Când totul poate deveni liturghie. Interpelanta mărturie a monseniorului Vl. Ghika

Figura monseniorului Ghika m-a fascinat din primii ani ai studiilor, când am dat peste eseul său despre suferință. În timpul *lock down*-ului și după, la prelungirea restricțiilor în ce privește celebrările publice, în schimb mi-a revenit constant în minte titlul unei alte scrieri a sale: „Liturghia aproapelui”. Mi se părea că această sintagmă cuprinde în sine un răspuns la frământările atâtor membri ai comunităților creștine în legătură cu imposibilitatea participării la „celebrări” și că își găsește ecoul într-o idee paulină dezvoltată de un exeget ce mi-a marcat deopotrivă parcursul teologic (Silvano Fausti), și anume aceea a posibilității de a face din orice... euharistie.

Ce mărturie am fi dat ca Biserică dacă, în loc de a ne încăpățâna să cerem cu tot dinadinsul, ba ca pe un privilegiu cuvenit, permisiunea de ne întoarce la liturghiile față către față sau distribuirea „paștilor” cu ajutorul Jandarmeriei, am fi găsit noi căi de trăire a credinței, ieșind din eventualul formalism al obișnuințelor noastre? Cum ne-am fi împlinit menirea dacă, în loc să ne plângem de persecuții, de încălcarea dreptului la cult (a libertății religioase chiar), pretinzând preoților „eroismul” împotrivirii față de prevederile legale și investind cu atari atribute credincioșii ce au revenit la liturghii de îndată ce s-a putut, am fi adoptat atitudinea unui Vladimir Ghika?

În vremuri de reală prigoană, nicidecum asimilabile perioadei cu care ne-am confruntat noi, acesta a vădit o infinită creativitate pentru a-și putea sprijini „fiii spirituali”, dar și pe toți cei aflați în diferite nevoi (credincioșii greco-catolici rămași fără preoți, o comunitate ortodoxă, tineri în formare, săraci, bolnavi etc.), precum făcuse mereu (mergând înaintea timpurilor sale ca laic, preot, prelat). Și-a dăruit viața fărămă cu fărămă, mult înainte de a muri într-o temniță a regimului comunist, într-un adevărat martiriu al iubirii. Numeroase elemente din felul în care a trăit (inclusiv perioada premergătoare morții), dar și din scrierile sale sunt o sursă de inspirație pentru Biserică.